

Skolan – ekvationen
som inte går ihop

»Det som fascinerat mig
mest är berättelsens moral.«

Joel Halldorf om »The Crown« – ett tecken i tiden.

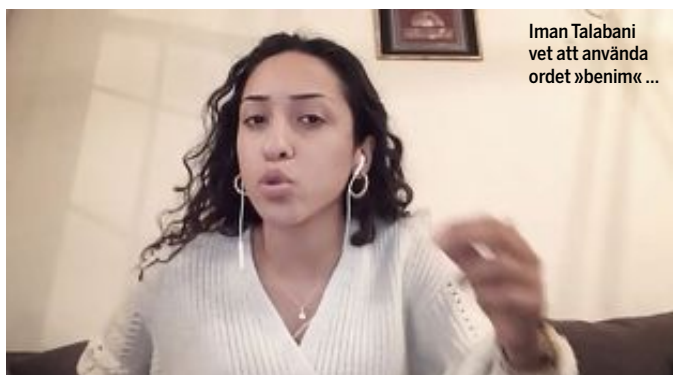
FOKUS

SVERIGES NYHETSMAGASIN
29 NOVEMBER – 5 DECEMBER 2019

Med jihadister vid bordet

Ängby SK:s investeringar i guld lockar fram IS i Västafrika.

Iman Talabani
vet att använda
ordet »benim« ...

Benim är vårt nya jag

Ett nytt pronomen har dykt upp i svenskan. Benim, som används i stället för jag eller mig, är hårdvaluta i förorten.

När vloggaren och poeten Iman Talabani varnar »benim kommer få reda, och benim kommer göra çorba« kan det på standardsvenska översättas till »jag kommer att få reda på det, och jag kommer att stöka till«. När rapparen Z.E skryter i sin låt »Sverige Vet«: »benim gjorde brott innan benim fick mustasch« kan det översättas till »jag gjorde brott innan jag fick mustasch«.

Som många ord i ett språk har benim två nivåer av betydelse. Den första nivån är den lexikala betydelsen: jag eller mig. Den andra nivån är den sociala betydelsen, som brukar kallas social indexikalitet: ordvalet kopplar ihop talaren med specifika sociala betydelser. Man kan säga att benim indexerar talaren, det vill säga sorterar in talaren i en viss social kategori.

Benim har en självförhållande indexikalitet. Genom att använda benim i stället för jag eller mig, signalerar

talaren dominans i situationen och att hen kommer från »orten« – det vill säga en multietnisk förort. Med andra ord är man gatusmart och ska inte jävlas med!

Ordet benim härstammar från turkiskan och betyder enligt det turkiska lexikonet: min eller mitt. Det är genitivformen av ben, som betyder jag på turkiska. Men benim betyder inte alltid min eller mitt. Enligt Birgül Yilmaz på University of Westminster används den turkiska genitivformen ofta i »uppropssituationer«, där man ska meddela att man är framme. Till exempel om man knackar på dörren hos någon och säger »det är jag!«, då ropar man på turkiska »benim!«. Och om man leker tittut med sin bebis på turkiska säger man också »benim«. Det är förmodligen därför som just benim – och inte ben – smög sig in i det svenska talspråket i betydelsen jag.

Benim i svenskan är ett slangord från gatuspråket, och gatuspråket är en av

... liksom Z.E och
polaren Jiggz.

många repertoarer som hör till Stockholms »multietnolekt«. En multietnolekt är ett resultat av att klasshierarkin i Stockholm – liksom i många andra europeiska storstäder – genomgår en »rasifieringsprocess«. Rasifiering låter kanske som en oroande term, men processen är ändå ett ganska banalt fenomen i Europa.

Just Stockholms multietnolekt är en kändis bland världens språkforskare, eftersom den anses vara Europas äldsta. Dess karaktärsdrag består av en rad stabila uttalsformer, vilket bidrar till att den har fått beteckningen sociolekt. Det vill säga att man kan tala Stockholms multietnolekt utan att yttra ett enda

slangord – och enligt min forskning gör faktiskt många det. Men gatuspråket tillhör den slangmättade underdelen av Stockholms multietnolekt – och benim hör till den slangrepertoaren.

Benim signalerar alltså dominans och en gatusmart tuffhet, och just klassfrågan är avgörande för att vi ska förstå varför ett gatuspråk behövs, och varför vi lånar in ett ord som benim i svenskan.

Gatuspråket är en symbolisk tillgång, som utvecklar sig i områden där det finns brist på materiella resurser – som jobb eller pengar. Om man saknar materiella resurser hittar man symboliska sätt att skaffa sig status. Lingvisten William Labov hävdar faktiskt att de flesta språkliga nyska-

pelser i världens storstäder härstammar från grupper som utsätts för stigmatisering: arbetarklassen, afroamerikaner, invandrare. De språk som håller på att skapas är i sig själva typiska exempel på motstånd mot etablerade sociala normer. Därför uppstår de nya språkformerna oftast i områden där dessa normer redan utmanas.

Språkantropologen Kathryn Woolard beskriver det avvikande språket som »solidaritetsvaluta«. Därför är dagens unga i förorten motiverade att hitta på alternativa ord och uttalsformer. Precis som pengar är de nya formerna dyrbara, vilket betyder att rättigheter till dem är begränsade.

Om man till exempel själv inte kommer från orten och

använder benim, har man förfalskat valutan och blir förmodligen stämplad som icke-autentisk wannabe.

Det speciella med benim ligger i att det är ett pronomen – ett så kallat formord eller funktionsord, det vill säga ett ord vars funktion huvudsakligen är att visa hur andra ord eller satser hänger ihop. På så sätt skiljer benim ut sig i strömmen av lånord från »orten«.

De flesta lånorden i svenska är annars innehållsord, som substantiv – till exempel det nysvenska ordet *gäri*, som betyder 'flicka', och som lånats in från det turkiska ordet för »fru«, *karı* (vilket utalas som *gari* i vissa anatoliska dialek-

ter). Gruppen funktionsord är mer eller mindre konstant i ett språk, och att det kommer in ett nytt pronomen är således mycket sällsynt. Ett sentida exempel är det könsneutrala pronomenet *hen*. Bland lånorden i min mediekorpus av hip-hoplåtar och Youtube-vloggar ser fördelningen mellan olika ordklasser ut så här:

Substantiv: 289

Adjektiv: 47

Verb: 40

Adverb: 7

Pronomen: 1.

Anledningen till att de flesta lånorden är substantiv är att de är lätta att översätta från ett språk till ett annat. I vårt mentala lexikon är substantiven mer lättåtkomliga; de har helt enkelt mer substans än funktionsorden, som är något mer abstrakta. Enligt lingvisten Hans Henrich Hock är det just därför lånorden i världens språk nästan uteslutande är innehållsord.

Om vi tänker på Hans Henrich Hocks påstående att funktionella lånord bleknar grammatiskt innan de lånas in i ett språk, ser vi en klar evolutionär smitväg för pronomenet benim:

Först har vi en stor mängd turkiska invandrare i de stockholmska förorterna som bidrar med turkiska ord. Ett av dem är benim. Sedan har vi redan möjligheten att använda dubbla subjekt i talad svenska, och en praktik bland unga män att tala om sig själva i tredje person för att visa övermod.

Dessa fenomen möjliggör att benim bleknar grammatiskt, blir ett substantiv och

placeras som subjekt i fraser som »Benim han e boss, jag ska dö som en man«.

Eventuellt blir talarna så vana vid konstruktionen att »han« till slut faller bort – och då blir bara »benim e boss« kvar, och benim tolkas som att det betyder jag. Ett nytt fristående pronomen föds.

Det är förmodligen alltså det förföriska som förknippas med benim, dess indexikalitet, som motiverar att det har spritts så snabbt. Jag har hittat 495 förekomster av ordet i min samlade textdatabas, varav de flesta från 2018 och 2019. Och de som använder ordet är främst mellan 18 och 25 år gamla.

Men även äldre rappare, som aldrig använt benim tidigare, har börjat använda det i nyare hits. Bland dessa märks Dani M:s »Trender« och »F.A.M.E.« samt Linda Piras »Vem e ni!?«.

Pronomenet har under det sista året också dykt upp i Göteborg. Abdiraxiiim är den första Göteborgsrapparen som jag har hört använda benim, i låten »Tugget«. Enligt mina källor råkar han också vara kusin till syskon-

paret k27 och Cherrie, båda framgångsrika artister från Stockholm.

Detta i sig är ett exempel på hur språkliga nyskapelser kan spridas från en stad till en annan – genom nära kontakter med stor rörlighet. ■

Nathan Young

är doktor i sociolingvistik vid Queen Mary university of London.

»Just klassfrågan är avgörande för att vi ska förstå varför ett gatuspråk behövs, och varför vi lånar in ett ord som benim i svenskan.«